



Иванъ Вазовъ



ЕДИНЪ КЪТЪ ОТЪ СТАРА-ПЛАНИНА

На 21 юлий 1882 г., по четрин часа заранела, азъ излязохъ отъ разрушенъ и печаленъ Сопотъ, възвездихъ върху здравето мугъ на Рачо Чобана, за да обхода Стара-планина.

Придружаваха ме, като водачи, стопанинътъ на полното животно, що едѣхъ — Рачо Чобантъ, съ поканина на раното картинка; бай Михаилъ, нѣкога-къмъ строгъ пандуринъ, сяко въоръженъ съ пушка и съ единъ дълтъ ножъ — и двамата пещи; чепъротото лице, що ми прѣвѣше другарство, бѣ единъ ученикъ отъ площадското реально училище. Той едѣхше на ороено нѣгоре, които бѣ нѣтоварено съ особената чѣстъ, да носиде зубаво натъпнани съ прованси джогли, нѣтъ които прихвѣтливо поглеждаха главитъ на при стѣмъ съ славно интелерско вино. Изъ такъ ранко дружино тичаха ту напредъ, ту назадъ две мални кучета, които се обръщаха при него: „горко“!

Мисляхъ върѣвѣче нѣгоре по камениста рѣтъ, наречанъ „Трапето“, единъ прѣтъ на Стара-планина, които съ всичката си дѣвостъ и величье нѣпрѣнавише и въздигахше прѣдъ очитъ нѣскоитъ ороени гърбушки, обрасли съ трънави и бурени, прорити отъ поронитъ и прорѣсени съ полѣми остри каменци. Назремени се старѣхне и изорѣдихше да гледатъ великолѣпната панорама, що предѣстави долината на Стрѣма, които почна на западъ отъ Класурска провадъ и свърши на югокъ отъ Калоферската страна. На ютъ я загражда Сръбѣна-гора съ своитъ черни върхове: „Крѣвно“, „Оскри врътъ“ и „Бог-

данъ“. Тая долина, една отъ най-живописнитъ въ България, до днѣсь не е припѣвала внимането на нѣкой знаменитъ пѣлѣственитъ ориенталистъ.

Отъ дѣнола ни страна, нѣтъ разстѣченитъ гърдъ на планината, гърѣха слухо водопадитъ, чѣнто вълни отъ каменъ на каменъ, отъ яма на яма се хвърляха съ бѣсна бързина до семитъ поли на планината, дѣто се изгубаваха, разстѣчени на мални вадени и бѣри, нѣтъ граднитъ.

Муглетата стрѣха да си починатъ. Бай Михаилъ запали цигарата си, посочи нѣдѣсно въ дола, който прѣмѣрѣваха, и чѣтъ една страда, окръжени съ гредина, нѣседѣна съ бѣби и каза:

— Тукъ е Бойковата нива. Тукъ прѣдъ шѣсть годѣтъ отъ сѣщѣе дѣно, бѣ се натѣлкалъ цѣтъ Сопотъ Бѣгѣла отъ турцитъ. . . жонки бѣгѣла! . . . Хората бѣха натѣзли прѣтъ нощѣта голи и боси, бѣтъ джан, бѣтъ обука, бѣтъ зѣмѣни. . . Пѣли Боже. . . то бѣ страшно. . . оми ти дѣше като ревалѣ, че запознахъ. . . единъ ти казва: „турци нѣматъ. . . Сѣлѣйковъ паша“; други вино: „руситъ са на Карловския пѣтъ“. Не знаеши, кого да вѣрѣвашъ, не знаеши, кѣде да вѣрѣшъ. . . А тѣтъ всичко оставихъ въ село. . . Може мене, поразената, въ страха си конѣсла на грѣбъ догнѣтъ прѣждата, що работѣше на Цѣца Гайбѣдѣнитъ, а вѣрѣтъ съ нѣтъничѣтъ оставихъ на полнѣмѣта. . . Да и се не видѣ прѣждата! . . . Барѣтъ единъ хѣбѣтъ да бѣ вѣзла, да не гладува. . . Чѣкаме, аъ, тога, аъ, онова, които сѣ не иде Ангѣлъ Дуадѣтъ. „Турцитъ вѣрѣваха..